

Scenariusz godziny wychowawczej dla klas 4-6 przygotowany po mobilności kadry Szkoły Podstawowej nr 66 im. Misji Pokojowych ONZ z Oddziałami Sportowymi w Bydgoszczy w ramach projektu PO WER pt. *Zrozumienie dziecka autystycznego kluczem do sukcesu dydaktycznego*

autor: mgr Monika Noskoau

Symbolem autyzmu jest kolor niebieski, proponujemy, aby ubrać się tego dnia na niebiesko.

1. Cele zajęć:

- zapoznanie uczniów z tematyką autyzmu,
- wskazanie uczniom charakterystycznych cech osób z autyzmem (relacje społeczne, komunikowanie się, zachowania, upodobania osób z autyzmem),
- uwrażliwienie uczniów na osoby ze spektrum autyzmu,
- zakomunikowanie, że osoby z autyzmem mogą być różne,
- pogłębienie wiedzy na temat samego siebie.

2. Metody, formy pracy, środki, materiały:

- metoda wizualna, czytanie tekstu, rozmowa nauczająca,
- praca frontalna, praca w parach,
- środki: filmy pt. *Autyzm wprowadza zmysły w błąd*

<https://www.youtube.com/watch?v=vzr5VjpHHW4>

Film udostępniony przez Fundację SYNAPSIS

- materiały: film (link powyżej); rękawice kuchenne, olejki zapachowe, kredki, papier, pudełko (z drobiazgami w środku), mielona kawa (opcjonalnie).

3. Czas zajęć: 2x45 minut.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

A. Część wprowadzająca

Nauczyciel wprowadza dzieci w tematykę zajęć, kładąc nacisk na fakt, że dzisiejszy temat jest trudny, ale bardzo ważny. Dzisiejszym tematem jest AUTYZM albo tzw. zaburzenia ze SPEKTRUM AUTYZMU. Należy podkreślić, że autyzm nie jest chorobą psychiczną. Układ nerwowy dziecka z autyzmem w okresie przed narodzinami rozwijał się nieprawidłowo, a ścieżka rozwoju tego dziecka po narodzinach jest inna niż standardowa¹.

Warto wspomnieć, że na terenie Europy autyzm występuje u około 1 na 100 dzieci, u chłopców 4 razy częściej niż u dziewczynek. Jeżeli w Twojej szkole uczy się, np. 700 uczniów, to jest prawdopodobnie 7 uczniów, którzy cierpią na to zaburzenie. Masz więc ogromną szansę spotkać taką osobę na korytarzu swojej szkoły².

B. Część właściwa.

Nauczyciel odczytuje uczniom definicję autyzmu.

Autyzm jest zaburzeniem neurorozwojowym. Występuje zazwyczaj w pierwszych trzech latach życia. Charakteryzuje się głębokimi zaburzeniami relacji społecznych, deficytami w werbalnej i niewerbalnej komunikacji oraz stereotypowymi i powtarzającymi się wzorcami zachowań i zainteresowań³.

Pierwsze objawy ujawniają się już na etapie okresu dziecięcego i trwają tak naprawdę do końca życia. Autyzm cechuje brak reakcji ze strony dziecka na polecenia, brak zabawy z rówieśnikami, trudności z wyrażaniem emocji czy porozumiewaniem się zarówno za pomocą gestów

¹ T. Pietras, A. Witusik, P. Gałęcki, *Autyzm – epidemiologia, diagnoza i terapia*. Continuo, Wrocław 2010.

² Tamże.

³ Tamże.

jak i mowy. Często zachowanie autystycznego dziecka odbieramy jako dziwne. Nie do końca wiadomo, co tak naprawdę powoduje autyzm, jednak za główny czynnik uważa się genetykę⁴. Nauczyciel wspomina również o sposobach zachowania się dzieci z autyzmem:

- dziecko autystyczne zamyka się w swoim świecie, nie widzi potrzeby rozmowy z ludźmi znajdującymi się w jego otoczeniu,
- dziecko unika kontaktu z rówieśnikami i rodziną, nie pozwala się dotykać i sztywnieje, gdy weźmie się je na ręce, nie ma na nic ochoty,
- nie prosi rodziców o najlepsze zabawki,
- nie reaguje na ból,
- nie cieszy się na widok ukochanych osób,
- delikatne znaki (grymas, gesty innych osób) nie mają dla niego większego znaczenia, można się uśmiechać do niego z najszczerzą czułością, a ono wcale nie zwróci na to uwagi i nie odbierze tego jako czegoś miłego,
- dziecko autystyczne przestaje rozmawiać, a jeśli mówi, to w sposób zaburzony, nielogiczny, ciągle powtarza słowa lub hasła z reklam telewizyjnych, zamiast „ja”, mówi „ty”, posługuje się niezrozumiałymi zwrotami,
- zachowania dziecka z autyzmem są stereotypowe – macha rękami lub kręci się w kółko,
- nadmiernie przywiązuje się do niektórych przedmiotów, a jeśli ktoś mu je zabierze, wpada w panikę,

⁴ A. Waś , P. Sobaniec , B. Kiryluk , K. Sendrowski , D. Otapowicz, *Czy to autyzm? Trudności w diagnozie*, 2018, online: https://neurologia-dziecieca.pl/neurologia_41-105-110.pdf, [dostęp: 20.11.2021 r.].

- nie lubi, gdy ktoś zmienia jego dotychczasowe przyzwyczajenia, lubi chodzić tą samą drogą, jeść z tego samego talerza, źle znosi zmiany w jego codziennych czynnościach,
- bywa nadpobudliwy i impulsywny,
- jeśli rozmawia - to na jeden temat⁵.

Nauczyciel prezentuje krótki filmik pt. *Autyzm wprowadza zmysły w błąd* (który został zrealizowany i udostępniony na potrzeby tego scenariusza dzięki fundacji SYNAPSIS), prowadzący zajęcia prosi uczniów, by zwrócili uwagę na nietypowe zachowania dzieci z autyzmem.

<https://www.youtube.com/watch?v=vzr5VjpHHW4>⁶ (ok.5 min.)

Po filmie: w oparciu o obejrzany materiał filmowy nauczyciel pyta dzieci i zachęca do dyskusji o uczuciach i myślach pojawiających się w odniesieniu do filmów. Ponownie pojawią się pytania:

- jakie nietypowe zachowania zaobserwowaliście w zachowaniu aktora?
- jakie były reakcje przypadkowych ludzi?

Nauczyciel podkreśla, że są to zachowania jedynie przykładowe, zaburzenia związane ze spektrum autyzmu są ogromnie zróżnicowane.

Po dyskusji: nauczyciel proponuje zabawy pozwalające poznać świat osób ze spektrum autyzmu.

⁵ K. Nadachewicz, *Zachowania trudne dzieci autystycznych – sposoby przewyciężania*, Białystok, online: www.dzieckokrzywdzone.fdds.pl, dostęp: 23.11.2021.]

⁶ Fundacja SYNAPSIS, *Autyzm wprowadza zmysły w błąd*, opublikowano: 16.02.2012 r., online: <https://www.youtube.com/watch?v=vzr5VjpHHW4>, [dostęp: 23.11.2021 r.].

Zaproponowane zabawy powstały z inicjatywy fundacji „Zobacz mnie” (celem fundacji ZOBACZ MNIE jest pomoc dzieciom, których dotychczas nie dostrzegł nikt inny. Wspieranie ich w walce z przeciwnościami losu)⁷.

W trakcie pierwszej zabawy prowadzący zachęca dzieci do zrobienia w klasie małego chaosu. Jedne z dzieci rozmawiają, inne np. wystukują jakieś rytmy, jeszcze inne – szeleszczą. Ważne, by jednocześnie było kilka źródeł dźwięku. Następnie jednemu dziecku wyznaczamy zadanie do wykonania, np. przynieś mi 5 zielonych rzeczy albo zrób 5 podskoków (dla dzieci starszych może to być napisanie jakiegoś słowa na kartce). Ważne, by nie krzyczeć do dziecka, tylko mówić naturalnym tonem. W razie potrzeby można dwukrotnie powtórzyć polecenie (nie chodzi o to, żeby zadanie było wykonane tylko, by dziecko doświadczyło trudności z odbiorem informacji przez osobę z autyzmem).

Pytania podsumowujące zabawę

- Czy słyszałeś jakie było zadanie?
- Czy od razu zrozumiałeś polecenie, czy nauczyciel musiał je parę razy powtarzać?
- Czy to zadanie było łatwe?
- Co podobało ci się w tym zadaniu, a co nie?

Nauczyciel dokonuje podsumowania: dzieci z autyzmem odbierają otaczający je świat inaczej, zwykłe codzienne dźwięki mogą zakłócać im głos nauczyciela na lekcji. W przeciwieństwie do was mają bardziej lub mniej wrażliwe zmysły.

Nauczyciel prezentuje kolejną zabawę, która polega na tym, by pokazać dzieciom kilka przysłów i następnie wspólnie zastanowić się, co mogą one oznaczać (np. patrzeć na kogoś z góry; baba z wozu koniom lżej; gdzie kucharek sześć tam nie ma co jeść; niedaleko pada

⁷ <http://www.kta.szczecin.pl/wp-content/uploads/2019/03/Scenariusz-zaj%C4%99%C4%87-2-kwietnia-e-edukacja.pdf> [dostęp: 23.11.2021 r.].

jabłko od jabłoni; darowanemu koniowi w zęby się nie zagląda; chcąc poznać przyjaciela, trzeba z nim beczkę soli zjeść; dzieci i ryby głosu nie mają). Alternatywą dla tej zabawy jest zagranie z dziećmi w grę kalambury. W zależności od wieku i możliwości dziecka należy tylko dobrać odpowiednie hasła.

Pytania pomocnicze skierowane do dzieci

- Czy zadanie było łatwe, czy trudne?
- Co sprawiło trudność?
- Czy każde hasło udało się właściwie odgadnąć?

Nauczyciel dokonuje podsumowania: dzieci z autyzmem często nie mówią. Mogą mieć trudności z właściwym zrozumieniem tego, co się do nich mówi. Często nie rozumieją żartów czy przysłów. Traktują to, co się do nich mówi dosłownie, pomijają głębsze znaczenie słów.

Kolejna zabawa wymaga przygotowania maksymalnie 3 olejków zapachowych (np. pomarańczowy, winogronowy, jabłkowy – ważne, żeby nie wszystkie zapachy były oczywiste dla dziecka), mieloną kawę w kubku (zneutralizuje zapach poprzedniego olejku). Nauczyciel zawiązuje dziecku oczy chustą i daje mu do powąchania olejek na przemian z kawą. Zadaniem dziecka jest odgadnąć, co to za zapach.

Następnie nauczyciel kładzie na ławce przed uczniami : kredki, papier, rękawice kuchenne, pudełko i kilka drobiazgów, które zmieszczą się do pudełka (ćwiczenie będzie bardziej atrakcyjne, jeśli dodatkowo będą to przedmioty o różnych fakturach: miękkie, szorstkie, twarde, kłujące). Pierwszym zadaniem dziecka jest namalowanie rysunku, ale z ubranymi rękawicami kuchennymi. Może namalować dom, drzewo, auto, obowiązuje dowolność. Kiedy dziecko zakończy malowanie, zapraszamy je do „magicznego pudełka”. Zadaniem dziecka jest zgadnąć, jaki przedmiot został schowany do pudełka (ważne, by dziecko miało rękawice na rękach i nie widziało, co jest w pudełku) i czy jest on miękkie, twarde, kłujące, szorstkie.

Nauczyciel dokonuje podsumowania : osobom ze spektrum często towarzyszy nadwrażliwość (czują za mocno) lub/i niedowrażliwość (czują za słabo) w obrębie różnych zmysłów. Niektóre bodźce mogą im sprawiać ból, tego typu bodźców będą unikać. Inna budowa mózgu sprawia, że osoby z autyzmem potrzebują więcej czasu na zrozumienie pewnych sytuacji czy słów.

C. Podsumowanie zajęć

Nauczyciel dokonuje podsumowania wszystkich przeprowadzonych zabaw. Wyjaśnia dzieciom, że osoby z autyzmem w inny sposób odbierają świat. Czasami potrzebują więcej czasu, by zrozumieć, np. polecenia (tak jak wy mieliście problem ze zrozumieniem ich w hałasie). Czasem czują świat słabiej, czasem odczuwają ból (tak jak wy inaczej odczuwaliście wyposażeni w rękawice). Zwykła dyskusja może być dla nich niezrozumiała (tak jak dla was niezrozumiałe były niektóre przysłowia). Ważne jest, abyście pamiętali, że są to osoby, które mają takie same potrzeby jak każdy z was, tylko przez swój sposób odbierania świata jest im trudniej. Osoby ze spektrum chcą czuć otaczający je świat, chcą wiedzieć, że coś jest miękkie, twarde, kłujące. Chcą czuć zapachy, smaki. Chcą mieć kolegów/koleżanki, ale niestety, nie wiedzą, jak to zrobić, a często też są odrzucani, bo różnią się od pozostałych dzieci. Zrozumienie problemu pozwoli nam lepiej zaakceptować osoby autystyczne oraz obdarzyć je naszą przyjaźnią.